

Tema 3

LA SOCIALITZACIÓ I LA CULTURA.

GRUPS, INSTITUCIONS, ROLS I IDENTITATS

No man is an island, entire of itself
(John Donne)

Yo soy yoy mis circunstancias
(J. Ortega y Gasset)

Y he he aquí- dijo el director sentenciosamente-
el secreto de la felicidad y la virtud:
amar lo que hay obligación de hacer.
Tal es el fin de todo condicionamiento:
hacer que cada uno ame el destino social,
del que no podrá librarse
(A. Huxley, *Un mundo feliz*)

És aquest un tema clàssic de la Sociologia general. En ell s'aborda la relació que hi ha entre individu i societat. Igual que altres animals socials, els membres de l'espècie humana vivim en societat. Però ni ells ni nosaltres triem ser-ho. En el seu cas, ho són des que naixen; en el nostre ens anem fent socials a través de l'educació. A eixe procés se'l anomena "socialització". Cada un de nosaltres va *entrant en la societat i la societat va entrant en nosaltres*. El resultat és que acomodem els nostres comportaments a una sèrie de regles que anem interioritzant des de que som nascuts.

En canvi, per a la resta d'animals anomenats "socials", el ser-ho és una qüestió de biologia. Ells naixen amb unes pautes prefixades d'acció social que són instintives. Nosaltres, com hem dit, les hem d'aprendre o interioritzar. En el cas de l'espècie humana és precisament la socialització el que ens fa socials i, curiosament, al mateix temps el que ens individualitza. Així, i amb això, se "reproduïx la societat", però també sorgixen els individus amb identitat i comportament propis. Esta és la idea central d'este tema que anirem desenrotllant a través dels conceptes de cultura, posició social, rol, estatus i grup social.

CONTINGUTS

Individu i societat: la reproducció de la societat

Natura, cultura i socialització

La cultura i els sentits del terme

La socialització

- Fases del procés de socialització
- Agents de socialització

Institucions i grups

La posició social: Rols i estatus socials

- Tipus de estatus
- conflicte entre rols
- Demostració i canvi de la posició social
  - * Símbols de estatus
  - * Ritus de pas

OBJECTIUS

Conèixer el lèxic bàsic: socialització, agents, fases i mecanismes de socialització, institució i grup, control social, rol i estatus

Conèixer els sentits del terme “cultura”

Aproximar-se al procés d'integració dels individus en la societat

Identificar i comprendre el procés de socialització

Conèixer les fases del procés de socialització

Identificar els principals agents socialitzadors i els seus efectes

Identificar i comprendre el paper dels grups i institucions com agents de socialització

Comprendre i diferenciar entre rol i estatus

Conèixer els tipus de estatus i tipus de conflictes de rols

Comprendre el que implica el canvi de estatus

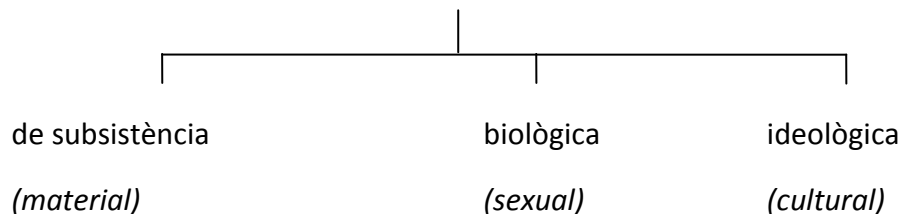
INDIVIDU I SOCIETAT. LA REPRODUCCIÓ DE LA SOCIETAT

* Tenen cultura els animals? Es pot socialitzar als animals? Poden socialitzar-se ells mateixos? En quin sentit?, (per a les tres qüestions).

Segons el que hem vist en els temes anteriors, la imatge que podem tindre de la societat és la d'un conjunt d'individus que "viuen junts". Eixe conjunt d'individus l'hem vist com un gran grup. No entrarem ara a detallar les qüestions de grandària o de "proximitat" contingudes en el que acabem de dir. No obstant això, hem de dir que una societat és més que un conjunt d'individus. I és eixe element addicional el que fa que parlem de "societat". És un conjunt d'estructures integrades entre si. És açò, més que la mera agrupació conjuntural d'individus, la qual cosa ens porta a parlar de societat. És a dir, el que compartixen un grup d'individus, i que és diferent del que compartixen altres grups, el que ens permet parlar i identificar diferents societats a nivell mundial.

A pesar del que es reproduïxen són els individus, en certa manera podem considerar a una societat com un organisme que també es reproduïx; encara que eixe reproduir-se ho entenem com la seua continuïtat en l'espai, però sobretot en el temps. Els individus van canviant, però hi ha coses, socials, que romanen. De fet parlem de la societat espanyola de finals del XIX i considerem que esta és una evolució d'aquella i que alguns dels seus trets poden continuar existint, a pesar que cap dels seus membres estiga ja viu.

LA REPRODUCCIÓ DE LA SOCIETAT

La reproducció de la societat pot descompondre's en diverses dimensions. En primer lloc podem parlar d'una reproducció biològica o demogràfica. Una societat necessita nous membres. La taxa de naixements ha de ser superior a la taxa de reemplaçament. És a dir, al voltant de 2,3, amb un cert nivell de desenrotllament de la sanitat i una bona alimentació. Si no fóra eixe el cas, una societat desapareixeria. Per exemple, algunes societats postindustrials s'estan reproduint per davall de la taxa de reemplaçament, però això no significa que vagen a desaparèixer. En realitat això tardaria a produir-se tant que qualsevol altre canvi entre tant faria que la tendència canviara. De fet, la immigració suposa un aportació extra de població que fa que la població augmente en compte de disminuir. Es tendix a pensar que amb la immigració (i no sols l'exterior, també en algunes comunitats autònomes passa amb la interior) una societat pot estar en perill de desaparèixer. Només en casos de colonització política i conquesta militar la societat nativa pot, si no desaparèixer, sí que ser relegada a una posició marginal (el cas del continent Americà és un exemple patent d'açò). El

que subjau a eixa preocupació és sobre un d'eixos elements de la reproducció de la societat: el cultural. És difícil acceptar que les societats europees estan en perill de desaparèixer en este sentit, perquè com diu la saviesa popular “un no és d'on naix, sinó d'on pastura”. Les implicacions d'este principi són prou òbvies per a la qüestió de la continuïtat de la societat, i fan que en este cas el sentit comú erre, caient en el que hem anomenat “pànic moral”. Tornarem a parlar d'açó al tema següent, el 4.

La reproducció vegetativa ens ha portat a tractar d'una segona dimensió: la cultural. Tota societat necessita transmetre als nous membres creences, normes i valors propis d'eixa societat. És el que anomenem reproducció social o cultural, o socialització. En este tema ens anem a centrar en ella. Són els camps cultural i social els que tenen rellevància en relació amb ella.

Finalment, podem parlar també d'una reproducció econòmica o material. És a dir, necessita produir, distribuir i consumir aliments en quantitat suficient, i així com altres béns i servicis també necessaris per a la supervivència. Açò porta a organitzar el treball per a produir i, posteriorment, mecanismes de distribució. Ací són els camps econòmic i polític els que adquirixen importància, dels que ens ocuparem, respectivament, en els temes 6 i 7.

NATURALESIA, CULTURA I SOCIALITZACIÓ: L'ANIMAL SOCIAL

Que els sers humans som animals és una cosa que no podem ignorar, encara que en el dia a dia no ho tinguem present. El ser humà és un animal social, però no és l'únic (tèrmits, formigues, abelles, llops, gossos de les praderies o mangostes, gorilles, ximpanzés, bonobos...). No obstant això, a diferència de la resta d'ells, la biologia explica poc del que fem. Part o gran part del nostre comportament ve marcat per la cultura. És la nostra condició o circumstància. Però això no suposa que siguem com a titelles que estiguem en mans de la cultura. Ni com a robots programats.

La nostra socialitat, per exemple, deriva del fet de ser animals. Com assenyala Salvador Giner, vivim en societat no perquè siguem hòmens, sinó perquè som animals. La nostra socialitat és un producte de l'evolució biològica. Quan naixem no podem viure tot sols. Necessitem a la societat, al grup, per a ser esser humans. Com a individus, com a persones, no cristal·litzem o quallem si no ens eduquem entre més membres de la societat. Els gens no ens donen tota la informació. Necessitem una altra informació, addicional: la cultural. La necessitem àdhuc perquè es desenrotlle el que genèticament està en potència. Sense l'aprenentatge del llenguatge, la intel·ligència o la psicomotricitat es veuran seriosament minvades. Després, una vegada socialitzats podríem triar no viure amb els altres. Però rares vegades ocorre així, i és que resulta difícil viure tot sol com robinsons. Tant per motius psicoafectius, com cognitius, com a instrumentals triem viure amb els altres.

Com escriuen Berger i Luckmann al ser conegut text *La construcció social de la realitat* (1968:164)

“L'individu no naix membre d'una societat: naix amb una predisposició

[biològica] cap a la socialitat, i després arriba a ser membre d'una societat [...] El punt de partida d'eixe procés el constitueix la internalització: la aprehensió o interpretació immediata d'un esdeveniment objectiu en quant expressa significat, o siga, en quant és una manifestació dels processos subjectius d'un altre que, en conseqüència, es tornen subjectivament significatius per a mi.”

No vivim sols, i encara que una vegada socialitzats hi podríem, no solem fer-ho. En tot cas vivim més o menys aïllats dels altres, però no sols. Els casos existents són anòmals, com el transsumpte de Robinson Crusoe, Alexander Selkirk (1676-1721) qui va viure tot sol en una illa del Pacífic durant més de quatre anys. Fins els anacoretas o eremites de l'estil de Simeón, el qual vivia en una columna per a aïllar-se de la resta dels humans mantenien contacte esporàdic amb els altres. Necessitem la societat per a ser humans. Encara que això ens parega que ens resta naturalitat, és el que ens fa plenament humans. Sense els altres no podríem viure i desenrotllar-nos com a sers dotats de raó. Així, per més que vullguem pensar que la nostra socialitat és un *artifici*; si ho és, és perquè *siguem*.

L'alternativa a la socialització (la no socialització) no és la llibertat absoluta, sinó que és encara més restrictiva que aquella. La creença que si des de que naixem ens deixaren al nostre lliure albir seríem espontanis, nosaltres mateixos, i no essers humans domesticats, és negada *de facto* amb el cas de xiquets ferins. La socialització ens potencia, més que ens limita. Així que l'alternativa a la socialització és moltíssim pitjor que aquesta.

“[Frederic II] va voler comprovar quina llengua i idioma tindrien els xiquets a l'arribar a l'adolescència sinó havien pogut parlar mai amb ningú.

I per a això va donar ordres a les dides i institutius que donaren llet als xiquets, però amb la prohibició de parlar-los [altres diuen que els van criar amb sordmuts]. Volia en realitat saber si parlarien la llengua hebrea, que la primera, o bé la grega, o la llatina, o la llengua àrab; o si acabarien parlant la llengua dels seus propis pares, dels que havien nascut.

Però es va afanyar en va, perquè els xiquets o infants morien tots”

(Salimbene de Parma citat per Umberto Eco, *La busca de la llengua perfecta*).

* *Coneixes algun cas de xiquet ferí? Quin era el problema? Busca més informació sobre ells.*

En suma, el ésser humà quan naix no és membre de fet d'una societat (encara que ho siga *de iure*) es va fent progressivament membre d'ella. Va aprenent les regles del joc, va aprenent a ser competent en el maneig dels codis i protocols d'una cultura: els símbols.

El terme socialització va ser usat pel sociòleg alemany G. Simmel, al·ludint a la transformació que patixen els individus a resultes de la interacció amb altres individus. Després este terme ha anat ampliant-se i perfilant-se. Una definició prou estesa i que s'ha fet clàssica en la disciplina és la que proporciona G. Rocher. La socialització és el “procés mitjançant el qual la persona humana aprén i interioritza, en el transcurs de la seua vida, els elements socioculturals del seu medi ambient, els integra a l'estructura de la seua personalitat, sota la influència d'experiències i d'agents socials significatius, i s'adapta així a l'entorn social en el si de la qual ha de viure”. No es naix home o dona, s'aprén a ser-ho. En tota societat, xiquets i xiquetes reben una socialització diferent, la qual cosa fa que moltes de les diferències que trobem siguen resultat de la cultura i no de la natura.

Podem destacar, perquè potser no és obvi de la caracterització de Rocher, que la socialització comporta un fort aprenentatge de regles; regles que apliquem automàticament sense ser conscients d'això i sense saber per què estan ahí. Incorporem un programa al nostre cervell i la major part del temps vivim amb el pilot automàtic posat. D'una altra manera, si haguérem de repensar totes les rutines en què ens veiem immersos no tendriem ni temps de viure.¹ És veritat que podem ser més conscients d'algunes d'elles, criticar-les, i alliberar-nos d'algunes constriccions que poden ser obsoletes o estúpides. Però l'avantatge és que no hem d'inventar la societat a cada moment. No tenim que estar permanentment immersos en un contracte social.

“Una dona sempre preparava el torrat de les festes tallat en dos parts i torrant cada una d'elles en un atifell diferent. Quan el seu marit li va preguntar per què feia això, ella li va contestar que sa mare ho havia fet així i que ella simplement seguia les seues ensenyances.

Quan li van preguntar a la mare per què tallava el torrat en dos mitats, els va dir que ho feia perquè sa mare sempre ho havia fet d'eixa manera.

Així que li van preguntar a la iaia, i ella els va dir que era perquè mai havia tingut un atifell prou gran on cabera un torrat per a tota la família, i que per això es veia obligada a fer-ho en dos parts.”

(J. Brunvald, *Leyendas urbanas contemporáneas*, p. 197)

Pel que ací ens interessa, podem dir dos coses. En primer lloc, que la socialització és un procés d'aprenentatge que capacita als individus per a exercir una sèrie de rols socials, els quals generen expectatives socials, segons les posicions socials que ocupen els actors socials. I, en segon lloc, que és el procés per mitjà del qual els nous membres de la societat aprenen la forma de vida d'esta. En definitiva, el que s'aprén en el procés de socialització és la cultura.

¹ Si ja es fa infinit pensar-ho tot, des del caminar a mirar en públic, passant per fer un café, no posar els peus en la taula si n'hi algú que ens puga reprendre, no menjar amb la boca oberta o ficar-se el dit al nas, saludar al trobar-se amb un conegut i respondre el que correspon en eixe moment a la pregunta “com estàs”, o que “els xics no ploren”; més encara ho és en quant tindriem inclús que pensar sobre el pensar les rutines.

El procés de socialització és un procés d'interaccions socials que dura tota la vida, encara que és més intensa en els primers anys de vida. No és un procés que vaja d'adults a xiquets i jòvens, que és el que anomenem "educació", sinó que va en totes les direccions. Nosaltres també socialitzem als altres; els infants a altres infants, així com també als adults. Tampoc hem de pensar que la socialització siga en tot moment un procés intencional i conscient. Hi ha institucions que la tenen com un objectiu explícit i reconegut, però altres no. Ho tenen la família, l'Església o la institució escolar. No ho tenen, però l'exercixen els grups d'amics, els companys de treball, els sindicats, els partits polítics, entre altres

Com acabem d'apuntar, l'etapa més intensa del procés de socialització té lloc durant els primers anys de la vida de cada individu en el si de la família. Però en les societats modernes l'individu continua sent socialitzat durant tota la seua vida.

En definitiva, el que l'individu aprén en el procés de socialització és la cultura, és a dir, un complex conjunt de pautes de comportament recurrents que li permeten «saber a què atindre's» en cada situació, què ha d'esperar dels altres, com ha de reaccionar en cada cas concret i què poden esperar els altres d'ell. Els nous membres de la societat aprenen com han d'actuar en tant que marits, jutges, estudiants o socis d'un club recreatiu, o quines conseqüències poden raonablement derivar-se si decidixen desviar-se de les pautes establides pel grup. Este aprenentatge és essencial per a la pervivència de la societat. [...]

L'aprenentatge social és eficaç perquè es troba motivat. En un principi, el xiquet repetix una vegada i una altra la conducta que observa en els majors. Per a ell, «seguir la pauta» és simplement un joc en què a vegades encerta i altres fracassa. Els adults «reforcen» la conducta esperada, amb premis, gestos d'aprovació o mostres d'afecte; al contrari, inhibixen la conducta «errònia» amb castics i gestos de desaprovació. Gradualment la cadena de castics/recompenses, reforça en el xiquet l'acceptació de patrons i formes de conducta «esperats». Com veiem, la imitació, la repetició, el tanteig per mitjà d'assajos i errors i el reforç positiu (premis), o negatiu (castics), són els mecanismes bàsics en l'aprenentatge social. (Morales i Abad, 1988: 65 i ss)

LA CULTURA I ELS SENTITS DEL TERME

Parlar de socialització ens porta per un costat a parlar de cultura com a interiorització simbòlica de la societat. El problema és que la paraula cultura és polisèmica. Per tant, abans emprar-la hem de saber quins significats existixen i amb quin la usem ací. Avancem, abans se seguir, que quan es parla de socialització la paraula "cultura" s'està usant amb sentit antropològic.

Abans de continuar intente organitzar els sentits del terme a partir de paraules, expressions en què apareix el terme o coses a què associem la paraula "cultura". Per exemple, agricultura o biblioteca. Seguiu ara tu.

Seguint Antonio Ariño (1997), els possibles sentits (o usos, millor que sentits), els

deixarem reduïts a tres: l'humanístic, l'antropològic i el sociològic.

El primer d'ells, l'humanístic, té a veure amb l'ús més estès que cada societat dóna i fa del terme “cultura”; el sentit que podríem considerar “manifest” com assenyala A. Moncusí (); un ús, per cert, restrictiu, però el propi dels actors socials. Els altres són de caràcter analític, més propis de les científics socials. El problema el trobem en el fet que este ús no és exclusiu, sinó que es dóna barrejat amb els altres.

Etimològicament, cultura ve de les veus llatines *colo, colis, colere*, el significat dels quals és tant de cultiu o cuidat com a culte. Va haver de veure primer amb l'acció humana sobre la terra, la cultiu. Per a després passar metafòricament als humans. Qui cultiva un camp, el cuida constantment. D'ací que el substantiu *cultus* adquirira també el sentit de cuidat i s'aplicara a les accions amb què els sacerdots cuidaven els déus, és a dir, al culte que els rendien. Amb eixa accepció va passar al castellà com "culte" religiós.

Abans d'això, no obstant això, ja s'havia obert pas una altra metàfora; la que compara l'esperit d'un home amb un camp sense cultivar, i la seua educació amb el cultiu d'eixe camp. Així es va començar a parlar de cultiu de l'ànima (*cultura animi*). Va ser Ciceró el primer que trobem la idea de *cultura animi* aplicada a allò humà.

El paradigma del sentit el trobem per exemple en l'obra *Cultura i Anarquia* (1869) del pensador anglès Mathew Arnold. Per a ell, la “cultura és una gran ajuda per a les dificultats presents, és la busca de la nostra total perfecció per mitjà del coneixement de tots els assumptes que més ens concernixen, el millor que ha sigut pensada i dit en el món”. La cultura es referix a les produccions més excelses del ser humà en l'intel·lectual i l'artístic. Una persona culta és qui té coneixements sobre eixos assumptes, aprecia eixes produccions, i inclús es comporta (parla, vesteix, es mou) d'acord amb això. Com diria el sociòleg francès Pierre Bourdieu, la cultura en este sentit implica “distinció social”. I no tant en el sentit de distint, com de distingit.

* Enumera quines coses, activitats o fenòmens entrarien en la cultura en l'ús o sentit humanístic.

Bàsicament entre les característiques d'este sentit de cultura destaca el fet de ser prou restrictiu i selectiu i, per tot això, elitista. Es considera cultura algunes coses i cultes a algunes persones; el que no ho és, hi és qualificat com a incultura o com inculte. El que es considera cultura ve a coincidir amb els gustos, possessions i pràctiques de les classes socials superiors. La incultura seria el patrimoni de les classes mitjanes i, sobretot, de la baixa.

Esta concepció vulgar, romàntica i superficial de la cultura va ser lleugerament eclipsada en el segle XX, per l'ús que de la dita paraula s'ha fet en l'àmbit de l'Antropologia, el sentit del qual té el seu origen un segle abans en els valors del romanticisme, sintetitzat especialment en eixa expressió alemanya: *volkgeist*.

La primera formulació explícita del terme cultura en este altre sentit, l'antropològic, li la devem a l'antropòleg britànic Edward B. Tylor, autor que forma part del corrent

conegut com “evolucionisme cultural”. Per a Tylor (1871) “la cultura o civilització , en sentit etnogràfic ampli, és aquell tot complex que comprén coneixement, creences, art, moral, lleis, usos i altres capacitats i usances adquirides per l'home en quant és membre d'una societat”.

Tots els sers humans necessitem, per exemple, menjar. Però com fer-ho, o què és el que es menja o no es menja dependrà del grup cultural en què nasquem i realitzem el nostre aprenentatge. Ningú naix sabent que ha de menjar amb cullera o amb bastonets ni a menjar amb cullera o amb bastonets. O sense ells. Si en el sentit anterior, l'humanístic, hi ha cultes i incultes, en este altre el culte no s'oposa a l'inculte, sinó al natural. L'antropòleg nord-americà A. Kroeber oposava la cultura a la naturalesa, denominant a aquella el “supraorgànic; una espècie de segona naturalesa.

Inclús sent prou completa la definició de Tylor deixava fora la cultura material: les coses, els utensilis, els útils, les ferramentes, la roba, els efectes domèstics, els estris de treball, etc, que tan importants són en tota societat. La seua definició només parlava de l'aspecte immaterial o ideacional de la cultura. Caldria incloure el material, i el simbolisme que l'acompanya.

Com en el sentit humanístic, en este també es considera que la cultura és apresada, però ja no està restringida a uns pocs. Ací la cultura és compartida; tot el món té cultura en tant que ser humà que és i en tant de membre d'un grup concret en el qual ha sigut socialitzat. No ser-ho ens situaria en el cas dels xiquets ferins. Ser socialitzat o “enculturat” (per usar el terme que s'usa en Antropologia) suposa compartir les pautes amb la resta dels membres d'eixe grup; la seua forma de vida, per ser sintètics. O en termes comunicatius: un conjunt de codis. Per a entendre'ns, pensarem ací en creences, pràctiques i normes.²

Ací el concepte de cultura és per tant un concepte omnicomprensiu i omniabastant de les activitats, procediments, valors i idees humanes transmises per mitjà de l'aprenentatge. Però el problema és que ací la cultura és tot i tot és cultura. En el seu moment esta perspectiva tenia l'avantatge que era útil per a descriure i interpretar els formes de vida de les societats que eren molt diferents de l'occidental. Però a mesura que ens endinsem en ella ens adonem que *les cultures compartixen cultura* -per dir-ho d'una manera que pareix redundant. Les societats no són illes en el temps; estan en contacte permanent unes amb altres i estan sotmeses a processos de canvi, tant per influència externa com per factors interns. A més d'això, també es pren consciència d'una altra cosa: que els individus d'una societat no són calcs uns d'altres; no compartixen la cultura al cent per cent, sinó que esta és diversa dins d'eixa societat. Els individus d'un grup humà no porten la mateixa cultura inscrita en el seu cervell. D'ací la necessitat analítica de revisar sociològicament el concepte “cultura”, com un poquet més endavant farem.

Les actituds davant de la diversitat cultural: per a rars, nosaltres

² Per extensió a vegades s'aplica el terme al grup de persones que les compartix). En este sentit Aurora González Echeverría és més precisa, parlant de "conjunt [compartit en alta mesura] d'estàndards, per a percebre, creure, avaluar i actuar".

Entre les aportacions conceptuals de l'Antropologia estan els conceptes "d'etnocentrisme" i "relativisme cultural". Ambdós sorgixen en el context de la relació entre membres de diverses cultures. El contacte, la relació o la convivència entre persones de cultures diverses dóna lloc a intercanvis, a enriquiment. Però també és origen de malentesos, incomprensió, xocs i conflictes, així com de la necessitat trobar solucions interculturals. Exemples d'ambdues coses ens els trobem diàriament (dur el vel en llocs públics, els tabús alimentaris, l'expulsió dels gitanos de França, l'aprenentatge d'una de les llengües autòctones...). L'actitud tant de persones com dels propis científics davant de la diversitat cultural pot sintetitzar-se en tres posicions: etnocentrisme, relativisme cultural i l'interculturalisme, com a actitud aquesta última que pren elements de les dos.

L'etnocentrisme és la tendència a considerar una cultura, normalment la pròpia, com la millor o superior a altres, recelant d'elles. El etnocentrista veu el propi com normal, l'alié com a estrany o rar. El problema es que el mateix li passa a l'altre respecte de nosaltres. El seu és el normal, el nostre el rar.

Una manifestació comuna de l'etnocentrisme és també la tendència, moltes vegades inconscient, a percebre, i no sols avaluar, les cultures diferents en funció de la nostra. El racisme i la xenofòbia serien expressions d'esta actitud, així com, en matèria d'integració de minories o immigrants, l'asimilacionisme. Podríem parlar d'un "etnocentrisme invers" pel que la pròpia cultura es tendix a veure com la més roïna de totes, sent les altres més naturals, menys convencionals i més humanes. En eixes societats els individus s'han alliberat de la perversió del desenrotllament. Es cau en una idealització del forma de vida alié.

L'actitud oposada es coneix com "relativisme cultural". Està basat en la consideració que no hi ha cultures superiors a altres. Totes són vàlides en els seus costums, creences i valors. Els seus trets culturals han de ser entesos com a patrons culturals que tenen ple sentit en el conjunt global d'eixa cultura, la qual cosa a vegades s'entén com un principi de relativitat moral. Açò és, no és possible emetre judicis valoratius sobre determinades pràctiques culturals per més rebutjables que ens pareguen. També el relativisme cultural té la seua manifestació inversa. Es dóna quan algú respon a una crítica d'una pràctica cultural d'un altre grup assenyalant una pròpia que és rebutjable. Encara que no s'ocòrrer, el relativisme cultural senta bases pel segregacionisme.

Evidentment tant l'etnocentrisme com el relativisme tenen els seus problemes. Davant d'això la resposta més comuna és acceptar algun marc normatiu com universal, per exemple, els Drets humans, la qual cosa és etnocentrisme, rebutjant tot allò que vaja contra el principi bàsic de la dignitat humana, i mostrant-se obert a la convivència i respecte mutu entre cultures. Esta postura no té un nom concret, encara que a vegades es parla d'interculturalitat en tant que intent de mediació entre elements de cultures diverses.

L'Antropologia, sobretot en les seues primeres dècades, va subratllar l'element col·lectiu de la cultura, homogeneïtzant-lo. És a dir, va remarcar la diferència

del "nosaltres" enfront dels "altres", emfatitzant la igualtat de portes endins. Els problemes que deriven d'este fet, així com els que hem vist ja de la concepció, humanista ens porten a haver de complementar-la amb una tercera perspectiva o sentit: el sociològic. Curiosament, i per això és fàcil d'entendre d'entrada, en esta perspectiva es barreja l'analític i l'etnometodològic d'una manera que arriba a confondre.

Amb l'anàlisi sociològica de la cultura es torna en certa manera al sentit primer, a considerar el cultural com un camp propi dins de la societat, com una part de lo social, no com tota ella.³ No obstant això, no ho fa de manera reduïda, sinó àmplia (acostant-se al sentit antropològic): el cultural ja no seria el propi d'una determinada classe social, les dominants, sinó els recursos (capital cultural), pràctiques i produccions de totes les classes socials. A la qual cosa caldria afegir els dels diferents grups d'edat, les de gènere o les de certes minories; i tot això en el marc d'una societat globalitzada amb mitjans de comunicació d'abast mundial. Es a dir, subordinar la cultura a la estructura social. Així la sociologia de la cultura el que fa és tant d'estudiar els marcs socials de les formes simbòliques, com buscar els factors socials que expliquen les diferents competències i realitzacions culturals. El popular i el culte, l'alt i ho abaixe, l'urbà i el rural, el minoritari i el majoritari. Així ens podríem ocupar d'estudiar un grup de jòvens com una "subcultura" com a subconjunt dins d'una cultura major amb el seu mode de vestir propi, els seus rituals, les seues normes i valors o els seus gustos, una de les referències centrals de la qual és algun estil musical. Des d'este nou punt de vista, la música *rock*, junt amb la resta de la música popular, no seria música culta, però sí que seria cultura. Però què passaria amb les telenovel·les o l'anomenada telescombreria? Seria també cultura? I els grafitis? No seria un mode d'expressió simbòlica d'un grup d'edat i classe i amb un origen ètnic i urbà molt concret, amb uns codis, normes i gustos (musicals, de vestir...), encara que després s'haja estés?

LA SOCIALITZACIÓ

El fases de la socialització

Encara que la socialització dura tota la vida (excepte greu deteriorament o pèrdua de les facultats mentals), no es dóna de la mateixa manera al llarg de la vida de cada un de nosaltres. Hi ha diferència en el grau de maduresa cerebral, els mecanismes o l'abast. Per això, amb tal fi, es diferencia entre dos fases cronològiques, parlant-se d'un tercer tipus que no seria exactament una fase (encara que hi ha els que parlen d'ella com si ho fóra), sinó una revisió d'elements adquirits quan es donen canvis profunds en la vida dels individus. Per exemple, canviar de país, jubilar-se, ingressar a la presó o en una organització religiosa (fer-se monjo) o en una secta, divorciar-se, o fer i mantindre una dieta, adquirir una discapacitat. A diferència de les dos fases anteriors, que es poden considerar de caràcter acumulatiu, en la resocialització i/o relativització es produïx una ruptura amb aspectes de les socialitzacions anteriors.

---

³ Mentre que la Sociologia tendeix a fer-ho amb lo social, l'Antropologia ho fa amb la cultura. Són dos estratègies per comprendre el món dels humans.

El procés de socialització dura tota la vida, però és més intens i profund en la primera etapa, la infància. El seu abast és tal que la simple enumeració de continguts seria llarguíssima. Però en el que a nosaltres ens interessa en ella s'interioritzen elements més bàsics com el nom, la llengua, la identitat de gènere o de classe i els valors morals bàsics. A causa del moment en què es produïx és inclusiva i acrítica, i està plenament carregada d'afectivitat. L'observació i la imitació són el mecanisme fonamental, sancionat pels adults i els iguals per mitjà de l'aprovació o la reprovació.

Per socialització secundària ens referim a processos posteriors de socialització que ocorren després de la primària. Encara que a vegades no és fàcil distingir un d'un altre, com per exemple, la socialització des de l'àmbit escolar, es caracteritza pel seu parcialitat i pluralitat, i generalment és continuista amb la fase primària. S'aprenen rols diversos, però el seu abast en la personalitat de l'individu és parcial. La seua duració ja no es restringeix als primers anys de vida dels individus, sinó que es produïx en qualsevol moment de la vida d'estos. La socialització secundària es podria equiparar a la internalització de submóns, enfront del món base, de la primària. Socialitzacions d'esta base són la relacionada amb la incorporació al món laboral o els canvis successius d'ocupació. Un altre cas significatiu és la participació política, la incorporació als estudis superiors o la pràctica de determinats hobbies.

Finalment, ens queda parlar de la resocialització que alguns veuen com una tercera fase. La resocialització sense arribar a ser un rentat de cervell, té alguna cosa d'això. Es produïx quan ja es produït la socialització primària i implica una ruptura amb elements d'esta, sobretot. En la resocialització no es partix de zero, sinó que el passat és reinterpretat per a adaptar-ho a les formes construïdes en el present. Va associada a situacions que obliguen a un canvi de creences, normes i valors; àdhuc a un canvi en la forma de veure's un mateix. Immigrar, ingressar en (i eixir de) presó, incorporar-se al servei militar, el pas per un camp de concentració, fer-se monjo/a, entrar en una secta, o en una colla juvenil amb codis molt marcats, enviudar, divorciar-se o separar-se, adquirir una discapacitat o una malaltia inhabiliten-te, practicar un canvi d'estil de vida, haver de canviar de dieta o un ascens brusc en l'escala social.

* Literàriament un exemple clàssic de resocialització és el de l'obra d'obra teatral de G. Bernard Shaw, *Pygmalión*, història portada al cine en diverses ocasions, per exemple en *Pretty Woman* Quin seria l'aspecte central d'eixe canvi. Busque's altres exemples literaris o cinematogràfics de socialització primària, secundària i resocialització.

Els agents de socialització

Les persones, grups o inclús contextos socials on es produïxen processos de socialització es coneixen amb el nom d'agents de socialització. Sense pretensió d'exhaustivitat, però sí de rellevància, els més importants en la societat en què vivim són els següents: la família, els iguals, l'escola, les esglésies, els mitjans de comunicació, l'entorn laboral.

1. En pràcticament totes les cultures, sense excepció la família (no la família essencial; siga quin siga la seua forma i grandària) és el principal agent de socialització. Les

normes i valors s'imposen. Però això no significa que de manera uniforme i homogènia. El xiquet o la xiqueta es dóna compte que les regles dels pares no són iguals que les de les mares (el personal i el social), i sobretot que les dels tios i ties, iaies i iaies, i sobretot germans i cosins, poden diferir de la dels pares. Amb l'atomització de la família, nous agents han cobrat una especial rellevància en la socialització dels nous membres.

2. Els grups iguals, amics, persones de la mateixa edat amb què entrarà en relació en l'escola, el veïnat, o després en el món del treball, juguen un paper destacat en la socialització. En este cas les relacions que s'establixen no són jeràrquiques com les que s'establixen amb els pares, sinó d'igualtat i estan basades en el consentiment i confiança mútues. És molt important el fet que els adults no estan pel mig. Les normes i valors es negocien i en ells es va aprenent una cosa tan important com és la transgressió de la norma.

“Els amics i les amigues juguen un paper molt important en la vida de les persones (no idealitzant l'amistat des d'una perspectiva etnocèntrica) : les escorten al llarg del cicle vital, els proporcionen companyia i suport emocional, contribuïxen amb eficàcia a construir la seua identitat personal i social, i ajuden finalment a resoldre els problemes i crisi de la vida quotidiana. Per si mateixos, o per mediació dels grups informals que conformen, dinamitzen el teixit associatiu, i mediatitzen, alteren o transformen les lògiques d'actuació de les institucions formals, altament racionals i burocratitzes” (J. Cucó *Antropología urbana* 2004: 137).

***

No són molts els estudis que han examinat com les normes violentes es transmeten en les bandes del carrer. Les colles són importants agents de socialització que ajuden a conformar el sentit de si mateix i la identitat de ser membre d'una colla. Les armes, per exemple, els oferixen protecció, però també són importants ferramentes en el que es coneix com el "maneig de la impressió", que els ajuden a projectar i protegir la reputació de dur dins i fora del grup.

3. A l'escola. Se la sol situar en la socialització secundària, però realment depén del moment en què ens fixem. Donada la primerenca edat a què van els xiquets, a vegades amb pocs mesos, i normalment amb 2 o 3 anys, i el canvi de funcions de l'escola esta exercix papers de socialització primària. La institució escolar, a més de transmetre continguts i matèries és un lloc de transmissió dels valors que regixen el funcionament de cada societat, tant de manera conscient, formal i deliberada com no conscient. És el que es coneix com “currículum ocult”; tota eixa sèrie de continguts que s'aprenen en l'escola sense estar arreplegats en el programa.

4. Els mitjans de comunicació de masses, sobretot en la societat occidental (ràdio, televisió, cine, premsa, còmic, vídeo, videojocs) han passat a ocupar un lloc fonamental

en totes les fases de la socialització, inclosa la resocialització. Els mitjans exercixen un paper important en la socialització dels rols de gènere (i.e. dibuixos, anuncis publicitaris, pel·lícules, sèries de TV), i encara que aquests van canviant, els mitjans segueixen representant als homes en posicions de poder d'una manera exagerada. Més desapercebuts passen les diferències de classe social i d'ètnia, però hi són molt presents. A més a més, tendixen a mantindre *l'estatus quo*, sense anar contra els diversos poders establits, que a difondre un pensament crític. D'altra banda, des dels mitjans es difonen arquetips i models desitjables de conducta que poden ser positius o negatius. El seu abast i influència sobre el comportament social és sempre motiu de debat, sobretot en casos de manipulació i control social o del foment de la violència.

5. El treball, la professió o l'ocupació és un entorn de socialització fonamental, no sols pel que comporta d'aprenentatge de rutines i habilitats específiques, sinó en quant de rols, obligacions, responsabilitats, deures i drets, responsabilitats. En general suposa un salt qualitatiu en la maduresa social dels individus.

6. Finalment, es podria mencionar les institucions religioses, siguen esglésies, sectes, confessions o denominacions. És cert que el seu paper i la seua presència ha disminuït en el món occidental; a Europa en concret. Però continuen tenint molta importància i pes en la resta de països. La religió proporciona guies de conducta, amb les seues sancions ultraterrenes; dóna respostes a qüestions que inquieten al ser humà i exercix un efecte cohesionador entre els fidels d'un credo.

* Quins d'estos agents actuen en la socialització primària i quines en la secundària? Valore's el paper d'estos agents en una societat de l'Edat Mitjana a Europa

INSTITUCIONS I GRUPS⁴

La socialització prepara els individus per a moure's en la vida social. Podem parlar en general de normes, coneixements, valors, conductes. Però en molts casos s'assembla molt al exercici d'un paper, el guió del qual hem d'aprendre. Així l'han vist sociòlegs i antropòlegs, qui han equiparat la vida en societat, sobretot en el si dels grups, a l'aprenentatge i representació d'un rol. En la vida exercim molts papers diferents, com després veurem. Eixos papers són apresos al si de grups i compleixen funcions en ells.

La família, una família en concret, igual que el meu grup d'amics, són tots dos grups. Però en abstracte els considerem com a institucions. Una institució és un conjunt de normes que definixen com cal comportar-se en un aspecte important de la vida social. Se solapen amb les organitzacions i a vegades es confon amb els grups. No obstant això, la institució és una instància més general. Posant-ho en clau funcionalista. Tota

---

⁴ Com hem comentat en el tema primer, cada vegada està més estès el terme "xarxa social". A banda de que tot grup pot entendre's com a tal, dit terme permet incloure relacions que no cauen exactament dins de grups, a més de les connexions entre grups diferents. Per les xarxes socials circulen moltes coses. Per al que nosaltres ens interessa: el que s'anomena "capital social" (informació, suport econòmic, moral, afectiu...); un recurs que pre diverses formes i que es tradueix en diverses conseqüències, des de trobar (o mitjorar) un treball o no, a tindre més salut física i mental.

societat necessita resoldre una sèrie de problemes per a la seua reproducció i supervivència. Per exemple, la procreació, educació, intercanvi, govern, sanitat, salvació, justícia. Però cada societat ho fa a la seua manera. Això són les institucions. Instàncies bàsiques de tota organització social destinades a resoldre les necessitats comunitàries que imposen unes formes de relació social, a vegades molt perfilades, i que afecten tota societat, primitiva o moderna.⁵

Les institucions han sigut concebudes assenyalen Berger i Luckman per a alliberar els individus de la necessitat inventar i reinventar el món permanentment i reorientar-se diàriament en ell. Són programes en el maneig de la interacció social.

La societat és el grup més ampli a què algú pertany, un gran grup, tot i que se sol reservar el concepte per a agrupacions més xicotetes en las que hi ha interacció freqüent entre els seus membres, amb una caràcter específic, i un sentiment de pertinença. Pràcticament la nostra vida la fem entre grups (família, amics, veïns, organisme o empresa on treballem...), encara que en les grans urbs hi ha una dimensió no grupal de la vida social o quan estem sols davant de la televisió. Este és un cas d'interacció social no grupal. A causa de la diversitat de grups socials que existixen en tota societat s'ha intentat arreplegar esta per mitjà d'una sèrie de classificacions, així com diferenciar-ho del que no serien exactament grups sinó simples agrupacions conjunturals o també de categories. Són agrupacions conjunturals una cua o el públic d'un espectacle artístic o esportiu. Són categories socials el gènere, la classe social, l'edat, la nacionalitat, etc.

En Sociologia una de les classificacions més estesa i emprada és la que es fa entre grups primaris i grups secundaris. Els seus trets queden arreplegats en el quadre següent:

Grups primaris/Comunitat	Grups secundaris/Associació
Basats en el sentiment. Les relacions afectives i emocionals exercisen un paper important, del qual depen la resta de tares organitzatives	Basats en interesos utilitaris. Les relacions afectives i emocionals es subordinen a les tasques establides en la organització social.
Cada individu considera a l'altre com a fi en si mateix.	Cada individu considera a l'altre com a medi para aconseguir llur fins.
Els individus establixen relacions personals i compartixen su vida privada.	Els individus establixen relacions impersonals i cooperen en la vida pública.
La relació entre els membres es espontènia i aquest este procés d'interacció origina el	La relació entre els membres és una decissió voluntèria i aquest procés d'interacció

⁵ Cada vegada està més extesa la idea de que les societats actuals, les posmodernes, patixen un procés clar de desinstitucionalització, relectida en el pluralisme, la crisi de sentit, i la desorientació i manca de referents socials fermes. Un resultat es la impossibilitat de cohesionar les societats.

sentiment del nosaltres.	estructura la participació social.
Exemples. Família, clan, tribu, colla d'amics	Exemples: empresa, hospital, club de futbol, col·legi

Al conjunt de recursos i oportunitats que els individus obtenim dels grups als que pertanyem se'l anomena "capital social". Encara que tot grup té un mode de funcionament distint, sempre hi ha una estructura i una organització, la qual pot ser formal o informal, així com també una dinàmica. El que implica el primer és un conjunt de parts relacionades entre si. Ja hem vist per damunt com. El segon, una serie de forces que els creen (siguen instrumentals o afectives), reforcen els vincles com també generen desviació amb les normes establides. A més a més, estan les tendències que provoquen el seu desmembrament i desaparició.

Ben bé hi podríem acabar, com a resum, amb unes paraules de Morales i Abad, els que en el seu text d'introducció a la sociologia assenyalen que:

“les unitats bàsiques d'una institució són els **rols** (entesos com a pautes normadas i recurrents d'acció social, associades a un **estatus**), així com les unitats que integren els **grups** són els **individus**. Al seu torn el conjunt de totes les **institucions** formen part del que denominem **cultura**, de la mateixa manera que el conjunt de **grups** integren la **societat** global.” (Morales i Abad 1988: 95).

LA POSICIÓ SOCIAL: ROL I ESTATUS SOCIAL

La societat no és simplement un conglomerat accidental i desordenat de essers humans. És un sistema estructurat en el que cada individu ocupa diverses "posicions socials" des de les que interactua amb la resta. Si apareix un desconegut en una reunió podem preguntar a algú que el conega "qui és eixe". A la qual cosa potser ens responga que és el seu veí, que és dentista, que és de tal sindicat o partit, que és pare de dos fills, que és soci de tal equip de futbol, que és catòlic practicant, etc. Tot això contribuïx a situar-lo en la societat.

Les posicions socials vénen definides per anar lligades a l'exercici d'una funció i a tindre un rang associat en un grup social o institució com per exemple, ser jutge, mestre, policia, treballador social, infermer, metge, pacient, vagabund. Al primer l'anomenem "rol"; a la segon, "estatus". Pense's en un joc; el bàsquet. I comparem-lo amb la vida social. Jugar-ho suposa aprendre una sèrie de regles i assumir una sèrie de responsabilitats. Uns fan de públic, altres (generalment, dones) fan d'animadors, un de delegat de l'equip, un altre d'entrenador, un altre de preparador físic, un altre de massatgista, un altre d'àrbitre, altres de base, altres d'ala, altres de pivot, i així es repartixen les posicions segons el talent, les habilitats, l'esforç, la sort, els trets físics, pel fet de ser fill o filla "de" qui se és o per conèixer a algú. Adonem-nos, en tot cas, que les posicions són relacionals, i per tant, també ho és gran part la nostra identitat, si

es que no és tota. Una posició és relativa a la resta de posicions.

Va ser el filòsof nord-americà William James qui va començar a usar el terme “rol”, adoptant-lo del món teatral. El seu contingut va ser perfilat Cooley i Mead. I la seua introducció en la sociologia li la devem a Ralph Linton. Linton, a més, el va veure indissolublement lligat al fenomen de l'estatus. Tant és així que ho va considerar com les dos cares d'una mateixa moneda.

El rol social en tant que pauta social de comportament és, no obstant això, un poc més que uns coneixements, habilitats o capacitats. Són deures i, per tant, expectatives que els altres tenen respecte al comportament de qui ocupa una determinada posició social. És a dir, s'espera que hom complisca amb el paper estipulat; que no se'n isca del guió establert. Així s'espera que un militar que lluite pel seu país i siga valerós i disciplinat; d'un polític que siga bon gestor i tinga capacitat de lideratge; d'un metge, que atenga els malalts, els cure o pal·lie les seues malalties i/o previnga les futures; així com en la majoria de societats s'espera que la dona s'ocupe de la cria dels fills, siga submissa i fidel, i el baró siga agressiu i es dedique al sosteniment econòmic de la família, i no faça molt a la llar.

Eixes normes i pautes de comportament que l'individu aprén en el procés de socialització no estan aïllades i sense connexió entre si, sinó que formen «complexos» L'*homo sociologicus* serà seria la seua d'un feix de rols i estatus. Tots tenim diversos rols i estatus, la qual cosa vol dir que ocupem diverses posicions al si d'una estructura o sistema de relacions, perquè els rols i els estatus són relacionals.

En la mesura que l'estructura del grup està formada pel conjunt de posicions, cada persona ocupa, almenys, tantes posicions com a grups a què pertany. Nogesmenys, hi ha algunes posicions més rellevants que altres que identifiquen l'individu socialment i el situen en l'estructura social. Per tant dins del conjunt de rols i estatus, podem trobar un estatus i un rol principal. Quin siga este dependrà de la forma en què cada societat es valoren les distintes activitats institucionals. En una societat en què la majoria de les activitats s'organitzen entorn de les relacions de parentiu, el familiar ocupa el lloc preeminent. En la nostra, en la que es concedeix una forta valoració a l'èxit econòmic, el dominant sol ser el professional. La professió és, generalment, el criteri fonamental en la valoració de la personalitat social. De fet preguntem als xiquets i xiquetes “que volen ser de major” en compte de preguntar-los en què els agradaria treballar.

Un cas notable de gran competència en l'exercici de rols socials va ser el de Ferdinand Waldo Demara, portat al cine per Tony Curtis en 1960 en *El gran impostor*. Durant la seua vida va exercir tasques d'enginyer civil, ajudant del xèrif, funcionari de presons ajudant, metge de psicologia aplicada, infermer, advocat, expert en la cura dels fills, monjo benedictí, monjo trapenc, editor, investigador del càncer, i mestre.... Ell no pareixia tindre molt que guanyar monetàriament en el que estava fent -només respectabilitat temporal.

Molts de què van col·locar a Demara, en altres circumstàncies, hagueren estat satisfets amb ell com a empleat. Va ser segons pareix capaç de memoritzar les tècniques

necessàries dels llibres de text.

Un altre cas semblant, també portat al cinema és el de Frank William Abagnale, Jr. La història de la seua vida va ser la inspiració per a la creació de la pel·lícula *Atrapa'm si pots*, basada en la seua biografia, anomenada amb el mateix nom i dirigida per Steven Spielberg.

Si el rol concernix a l'aspecte dinàmic de la posició social; l'estatus representa l'aspecte estàtic. És a dir, referix bàsicament al lloc (en el sentit de nivell) que s'ocupa en l'estructura, la qual cosa ens remet a termes com a jerarquia, reconeixement, privilegi(s), categoria, rang, però també a drets associats. Encara que parega que "lloc" i posició" són exactament el mateix i, amb això que "estatus social" és la "posició social", tornem a l'exemple del bàsquet per a donar-nos compte d'una subtil diferència. La posició d'un "jugador" (siga el públic o el base d'un equip) ens indica no sols on està en el sistema social, sinó la comesa que ha d'exercir. Així, l'estatus s'ocupa, mentre que els rols s'exercixen. Podem utilitzar la diferència entre ser i estar. Una cosa és fer de pare (estar de pare) i una altra ser-ho. La diferència és a vegades imperceptible. Però ja hem dit que són casi com les dos cares d'una mateixa moneda. Al estatus de professor universitari li correspon fer classes a un cert nivell de coneixements, però també les d'investigar o fer tasques de gestió.

Hem de diferenciar entre dos tipus d'estatus, l'adscrit i l'adquirit Aquell que s'assigna als individus independentment de la seua voluntat, bé perquè l'hereten al naixement, bé perquè la seua condició biològica el marca. Així, ser ciutadà d'un país, ser fill o filla "de", ser xiquet, ser xiqueta, ser el germà major, tindre un determinat color de pell, ser jove, ser ancià, ser la Duquessa d'Alba, etc., ens és assignat als individus en virtut del naixement o el desenvolupament biològic.⁶ Per això se li denomina "estatus adscrit". Se'ns assigna sense fer nosaltres res per a aconseguir-ho. Per l'altre costat està el "estatus adquirit", que és el que depèn dels èxits o mèrits aconseguits per l'individu per experiència, elecció, esforç, competències i aptituds. Ser catedràtic, metge, soldador, comptable, president o director d'una empresa, alcalde, serien exemples d'això. No obstant això, a vegades no sabem bé on és la diferència. Pensem en un o una cantant o un actor o actriu que és fill/a de cantant o actor o actriu. Mai no està clar si ha arribat fins ací pel seu esforç o la seua capacitat o simplement per ser fill/a de qui és. El que sí que està clar és que en les societats tradicionals predominen els estatus adscrits, sent la societat de castes una de les on més clar es veu, mentre que en les societats més complexes els estatus adquirits tenen major pes.

* Analitze's el fet de ser entrenador de futbol o ser hereu a la corona.

Conflictes i tensions entre rols

Donada la diversitat de posicions i, per tant de rols i estatus que qualsevol exercix en la societat actual, així com les demandes de les tasques i les expectatives socials és fàcil

⁶ Anem amb comte, s'assignen socialment, no naturalment.

que aparega una incompatibilitat entre elles, i que els actors socials es troben davant del que es denomina “conflicte de rols”, ja siga amb ells mateixos o amb altres individus. Per exemple, en l'àmbit laboral i en el polític alguns estan inclús administrativament establits. Són incompatibles. Ho és també, en el cas de l'església catòlica, ser sacerdot i ser dona. Però el normal és que ho estiguen a nivell informal. Així, es parla de dos tipus de conflictes. El conflicte entre rols distints o “interròlic” o el conflicte dins d'un mateix rol o “intrarròlic”.

El conflicte interròlic pot referir-se bé a rols de dos persones diferents, és a dir al que és un conflicte entre rols complementaris (home-dona, patró-treballador, estudiant-professor, fills-pares), o bé al conflicte entre els diversos rols que exercix un individu (ser al mateix temps dona, casada, amb fills i empleada, o ser estudiant i estar treballant); una font probable de frustracions.

L'altre tipus de conflicte és el que es produïx respecte a un únic rol; l'intrarròlic. Ací també trobem manifestacions diferents segons de qui provinguen les expectatives. Així podem veure una triple causa de conflictes. La primera és quan les expectatives són de persones diferents. Per exemple, pares i professors no esperen exactament el mateix d'un estudiant. Ni els treballadors i els empresaris d'un capatàs. O en els grups d'amics respecte a l'amistat. El segon conflicte es dona quan una persona espera dels altres coses contradictòries del mateix rol. Per exemple, el professor vol que els seus estudiants l'atenguen en classe i no molesten, però també vol que siguen crítics i inconformistes. El tercer tipus de conflicte intrarrol es dona respecte a un mateix individu i pot derivar dels conflictes anteriors. Per exemple, el de ser amic comporta confiança, però també no fer-li mal. Sabem a vegades que dir-li alguna cosa a algú pot fer-li dany i inclús acabar amb l'amistat. O ser adolescent, on un es debat entre la infància i la maduresa. En casi totes les pel·lícules podem trobar conflictes dels rols, però n'hi ha algunes en que un tipus de conflicte és el tema central d'ella com poden ser-hi *Vull ser com el Beckham* o *Billy Elliot*.

* De quin tipus seria el conflicte d'un pare que fa classe al seu fill en un centre de Secundària. I ser homosexual i militar? Quin és el conflicte?

* Analitza el conflicte de rols en el cas de Joan Enric Reverte, més conegut com el Pare Jony, un capellà *rocker*, sacerdot en un poble del sud de Tarragona, que és el líder d'un grup de música *heavy*, i que porta unes cridaneres cabelleres, d'acord amb la seua tribu urbana. Es donaria també un conflicte d'estatus en este cas?

* Quins conflictes de rol li poden sorgir a un treballador social?

Demostració i canvi de la posició social: símbols de estatus i ritus de de pas

Els conflictes i la desorientació també solen aparéixer quan es canvia de posició social (passar de xiquet o xiqueta a home o dona, casar-se, tindre fills, enviuadar, enriquir-se, obtenir un treball, entrar en certs grups, ascendir de categoria). L'acomodació al nou estatus i a l'assumpció i exercici de noves tasques afecten tant l'actor social que les experimenta com al seu entorn. En tota societat es donen una sèrie de rituals per a facilitar a les persones certes transicions entre posicions socials i, per tant, l'adopció de

rols i estatus nous; així com –el que és prou important- fer-ne saber als altres d'un canvi. Se'ls coneix per açò com “ritus de pas”, i són actes cerimonials, festius o protocol·laris amb o en el que es representa simbòlicament eixe trànsit. Al mateix temps també hi ha una sèrie de béns o servicis que també servixen per a assenyalar l'estatus o el nou estatus. Són els símbols d'estatus. A vegades són usats en els ritus de pas, però moltes vegades s'usen en la vida quotidiana.

El pas d'un estatus a un altre moltes vegades implica el rebuig d'una identitat prèvia, el fet de ser un xiquet, per exemple, i l'adopció d'una nova, la d'adult. En les societats tradicionals els canvis d'estatus són molt marcats i significatius, d'ací la ceremonialitat de molts d'este tipus de representacions rituals. En les modernes els ritus de pas són més suaus i difuminats. No hi ha un moment definit; i la joventut és un període que s'allarga sense límits ben definits en la vida de les persones, dins de les societats modernes; el festeig no comporta cap ritual de petició de mà i aconseguir un títol acadèmic potser no se celebre de cap manera especial, ni amb un viatge ni amb una cerimònia de graduació. De totes maneres encara persisteixen moltes d'estes cerimònies (el matrimoni, els enterraments, la coronació d'un nou rei).

Els símbols d'estatus són elements o accions amb què es pretén marcar les diferències respecte al d'altres persones o grups de la societat. Sobretot es fa a través del consum i el balafiament. La moda és i, sobretot, va ser un símbol d'estatus important. En part això s'ha desplaçat als complements (ulleres, bosses de mà, rellotges). Però sobretot ho són els cotxes, les cases, els barcos, els despatxos en què es treballa, els viatges que es fa, els hotels a què se'n va, els llocs en què es menja, els espectacles que es veuen o el lloc que s'ocupa en ells, el col·legi a què es porta als fills. En este sentit, adones'en de la diversitat de tarifes que hi ha en espectacles, transports o allotjaments (el teatre, el futbol, els trens, els avions, els hotels o les universitats...).

* Pensa en quins ritus de pas participes i celebres i quin simbolisme tenen.

LES QÜESTIONS

1. Explica de manera àmplia en què consistix la socialització, parlant de les seues fases, agents, etc., i acaba responent'ne a la qüestió de si ens socialitzen o ens socialitzem.
2. Té cada societat una única cultura? Explica la teua resposta a partir del contingut d'este tema.
3. Comenta la notícia apareguda al diari *El País* que s'inclou tot seguit utilitzant estos conceptes: etnocentrisme, relativisme cultural, valors i diversitat cultural.

“Empresonats el marit i la mare de la menor que va denunciar una violació” (*El País*. 07/06/2007)

“El jutjat de Puerto Real (Cadis) ha decretat l'ingrés a la presó del marit i la mare de la xica de 14 anys que havia denunciat haver sigut agredida sexualment per l'home amb què l'havien obligat a casar-se. La menor, de família mauritana, va declarar ahir davant

del jutge i es va ratificar en la seua versió dels fets: la xica insistix en el fet que va ser violada pel seu marit i que sa mare la va coaccionar amb amenaces de mort i agressions físiques.”

4. Comenta el text següent, escrit per un professor de secundària que acudix a concert amb els seus alumnes, centrant-te en els conceptes “socialització”, “rol” i “estatus”.

“Recorde, per exemple, el dia del concert. Cohibit davant dels animalots dels meus amics, organitzadors de l'esdeveniment, foren [les alumnes] qui acabaren demanant-me que fumés canuts sense patir, que elles també en tenien i que no pensaven amagar-se'n. Al cap i a la fi, era divendres a la nit i no estàvem a classe. Fou un detall per la seua banda, encara que si he de ser sincer m'hi vaig moderar, ja que no era qüestió de desbarrar, estant com estaven sota la meua responsabilitat, per molt que jo fos un concertista ocasional. Res no em féu pensar, això sí, en l'educació antidrogues que se suposa que els docents hem d'impartir pels centres de l'actualitat.” S. Durbà *Camins al Sud*.

5. Ser dóna seria un rol o un estatus? Respon diferenciant i relacionant els conceptes de rol i d'estatus.

6. Es més que possible que a un policia antiavalots, reprimint una manifestació reivindicativa d'un grup de policies, se li planteje algun tipus de conflicte:

a) entre rols complementaris	c) intrarròlic
b) interròlic	d) d'estatus

Referències bibliogràfiques

ARIÑO, A. (1997), *Sociología de la cultura*. Barcelona, Ariel.

BERGER, P. y T. LUCKMAN (1968), *La construcción social de la realidad*. Buenos Aires, Amorrortu.

CUCÓ, J. (2004), *Antropología urbana*. Barcelona, Ariel.

MORALES NAVARRO, J. y L. V. ABAD MÁRQUEZ (1988), *Introducción a la sociología*. Madrid, Tecnos.

TUIVAII DE TIAVEA (1998) *Los Papalagi*. Barcelona, Integral.